

Přehled nejdůležitějších změn vyplývajících z novely školského zákona a některých dalších zákonů vyhlášené pod č. 82/2015 Sb.

(zpracovala sekce legislativy a práva MŠMT, rozesláno dne 14. května 2015)

Dne 17. dubna 2015 byla pod č. 82/2015 Sb. vyhlášena **novela zákona č. 561/2004 Sb.**, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, **a některých dalších zákonů**, která přináší několik důležitých změn.

Informace přináší přehled vybraných ustanovení novely, jejichž účinnost nastala k 1. květnu 2015, popř. nastane k 1. září 2015.

V této chvíli záměrně není pojednáno o změnách v oblasti **vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami**, které jsou sice stěžejním tématem novely, mají však odloženou účinnost a úzce souvisí s obsahem prováděcí vyhlášky, která je aktuálně připravována v součinnosti s odbornou veřejností. Předmětem informace obdobně není oblast **„zdravých potravin“ ve školách**, pro které je přípustná reklama a které lze nabízet k prodeji a prodávat ve školách a školských zařízeních, jejichž výčet ponese vyhláška vydaná společně s Ministerstvem zdravotnictví.

Uvedená témata budou předmětem samostatné metodické podpory ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „ministerstvo“), a to bezprostředně po přípravě předmětných prováděcích předpisů.

Bezúplatnost posledního ročníku předškolního vzdělávání (§ 123 odst. 2 školského zákona, přechodné ustanovení)

Novela nahrazuje limit pro bezúplatné vzdělávání v posledním ročníku mateřské školy zřizované státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí. **Dosavadní doba 12 měsíců se nahrazuje dobou jednoho školního roku, přičemž je výslovně doplněno pravidlo, dle něhož se bezúplatnost předškolního vzdělávání uplatní pouze ve školním roce, ve kterém se dítě vzdělává v posledním ročníku mateřské školy poprvé.** Cílem novelizace je zabránit výkladovým obtížím spojeným s dosavadním počítáním lhůty 12 měsíců, neboť bezúplatné vzdělávání bude vždy ukončeno koncem toho školního roku, ve kterém dítě začalo nárok čerpat. V případě dítěte, které se vzdělává v posledním ročníku mateřské školy dva školní roky za sebou z důvodu odkladu povinné školní docházky, tak bude druhý rok vždy zpoplatněn, a to bez ohledu na to, zda dítě vyčerpalo nárok na bezúplatné vzdělávání v prvním roce předškolního vzdělávání v plném rozsahu (tj. zda se skutečně vzdělávalo po dobu celého školního roku).

Dle přechodného ustanovení čl. II bodu 5 zákona č. 82/2015 Sb. se počítání doby bezúplatného vzdělávání po dobu jednoho školního roku **poprvé vztahuje na děti, které se budou poprvé vzdělávat v posledním ročníku mateřské školy ve školním roce 2015/2016.** V aktuálním školním roce (a rovněž v příštím školním roce pro děti s odkladem, které budou účastny předškolního vzdělávání dva školní roky za sebou) tak bude rozhodná dosavadní právní úprava, která vychází z lhůty 12 měsíců. Dle výkladu ministerstva tato lhůta počíná běžet dnem nástupu dítěte ke vzdělávání v posledním ročníku mateřské školy a běží nepřetržitě 12 měsíců, je-li dítě stále dítětem dané mateřské školy. Běh lhůty se nepřerušuje např. po dobu, kdy dítě z důvodu nemoci nebo jiných

důvodů nedocházelo do mateřské školy, anebo v případě přerušení či omezení provozu mateřské školy.

Omezení bezúplatnosti předškolního vzdělávání se **nebude nadále vztahovat na děti se zdravotním postižením**. Tyto děti se v posledním ročníku mateřské školy vzdělávají bezúplatně vždy.

K novým pravidlům zřizování a organizace přípravných tříd (§ 47 školského zákona)

Novela změnila některá pravidla týkající se přípravných tříd základní školy:

- Přípravné třídy mohou být **zřizovány také u církevních základních škol** (povolení ke zřízení třídy vydává zřizovateli ministerstvo).
- Do přípravné třídy **lze zařadit i dítě bez sociálního znevýhodnění**, podmínkou však je, že školské poradenské zařízení shledá, že zařazení do přípravné třídy vyrovná vývoj dítěte, a že zařazení do přípravné třídy školské poradenské zařízení doporučí (na podmínce doporučení školského poradenského zařízení jako podkladu pro rozhodnutí ředitele školy se tedy nic nemění).
- **Přednostně** se přijímají děti s povoleným **odkladem povinné školní docházky**,
- Přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat **alespoň 10 dětí** (namísto dosavadních 7 dětí).

Účinnost těchto změn nastává od 1. září 2015. Respektovat je však zřizovatelé, školy, školská poradenská zařízení, správní úřady i zákonní zástupci musí již v současnosti, pokud pro školní rok 2015/2016 zřizují nebo povolují zřízení přípravné třídy, vydávají doporučení k zařazení dítěte, žádají o zařazení dítěte do přípravné třídy nebo o zařazení rozhodují.

Novela totiž již byla vyhlášena, a je proto od 17. dubna 2015 platná – lze se na ni odvolávat s nezbytnou mírou právní jistoty. Časový úsek mezi vyhlášením a účinností (legisvakance) slouží právě k tomu, aby se praxe připravila na aplikaci nové úpravy od 1. září 2015. Již nyní je proto zapotřebí činit kroky, které zajistí soulad praxe se zákonem od 1. září 2015, ať už jde o pravidla omezující (zvýšený minimální počet dětí v přípravné třídě) nebo naopak mírnější (např. upuštění od podmínky sociálního znevýhodnění dítěte nebo zřizování přípravných tříd u „církevních“ škol).

Pro úplnost podotýkáme, že úprava přípravných stupňů základní školy speciální se novelou nemění.

K ukončování základního vzdělávání cizinců (§ 50 školského zákona)

V § 50 školského zákona doplnila novela nový odstavec 4, který upravuje postup ukončení základního vzdělávání žáka – cizince, jenž po dobu 60 vyučovacích dnů nedoložil důvody své nepřítomnosti. Ustanovení nabízí řešení dosud obtížně řešitelných situací, kdy cizinec plnící v České republice povinnou školní docházku odcestuje zpět do zahraničí a nedá o sobě základní škole vědět, resp. neukončí oficiálně docházku do této školy. Ředitel základní školy pak neměl možnost cizince vyloučit a ve škole mu zůstávalo blokové jedno místo kapacity.

Z nového § 50 odst. 4 vyplývá, že dnem následujícím po šedesátém vyučovacím dnu nepřetržitě neomluvené absence žáka – cizince přestává být tato osoba žákem školy. Ukončení právního vztahu ke škole nastává přímo ze zákona. Není nutné, aby ředitel školy vydával o této skutečnosti jakýkoli právní akt. Pouze se provede odpovídající změna v údajích ve školní matrice.

Nový § 50 odst. 4 je účinný již od 1. května 2015.

Přijímání k vyššímu odbornému vzdělávání (§ 94 odst. 7 a § 97 odst. 1 školského zákona)

V přijímání k vyššímu odbornému vzdělávání dochází k aktualizaci pravidel pro vydání rozhodnutí o přijetí nebo nepřijetí uchazeče do vyšší odborné školy. Ponovu ředitel školy v souladu s § 183 odst. 2 školského zákona **zveřejňuje seznam přijatých uchazečů a vydává rozhodnutí o nepřijetí uchazeče** do 7 dnů po konání přijímací zkoušky nebo po stanovení výsledků přijímacího řízení, pokud se přijímací zkouška nekoná.

Mimoto se **prodlužuje nejzazší termín pro zápis k vyššímu odbornému vzdělávání z 30. září na 31. října**. Dnem zápisu se přijatý uchazeč stává studentem vyšší odborné školy. Posun termínu si vyžádala praxe s ohledem na časový soulad zápisů s podzimním zkušebním obdobím maturitní zkoušky a zejména se zápisy do vysokých škol. Změna je účinná od 1. května 2015 a uplatní se již na podzim roku 2015.

Pracovní poměr ředitelů škol a školských zařízení (§ 166 školského zákona, přechodné ustanovení)

Novela školského zákona ruší pravidlo jmenování ředitelů škol a školských zařízení zřízených státem, krajem, obcí a svazkem obcí na dobu určitou 6 let. **Nadále je zachováno pravidlo šestiletých „funkčních období“ ředitelů veřejných škol a školských zařízení, avšak nově v rámci pracovního poměru na dobu neurčitou.** I nadále je zřizovatel oprávněn (a na návrh České školní inspekce nebo školské rady také povinen) před koncem funkčního období ředitele, konkrétně v období od začátku šestého měsíce do konce čtvrtého měsíce před uplynutím období 6 let funkce, vyhlásit na vedoucí pracovní místo ředitele konkurs a odvolat jej z funkce, čímž však řediteli nekončí pracovní poměr k právnické osobě vykonávající činnost školy. Právnická osoba je podle § 73a odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, povinna nabídnout bývalému řediteli jiné pracovní zařazení, které odpovídá jeho zdravotnímu stavu a kvalifikaci. Nemá-li takovou práci, nebo ji bývalý ředitel odmítne, je dán výpovědní důvod podle § 52 písm. c) zákoníku práce (z důvodu fikce nadbytečnosti). Odstupné bývalému řediteli nenáleží, má však nárok na náhradu platu ve výši průměrného výdělku po dobu výpovědní lhůty. Nedojde-li k vyhlášení konkursu, počíná řediteli běžet další šestileté funkční období.

Přechodným ustanovením čl. II bodu 9 zákona č. 82/2015 Sb. jsou do nového režimu pracovního poměru na dobu neurčitou převedeni rovněž dosavadní ředitelé škol a školských zařízení, kteří již byli jmenováni do pracovního poměru na dobu určitou. Tento důsledek nastává přímo ze zákona, a není tak vázán na úkon zřizovatele, kterým by provedl uvedenou změnu trvání pracovního poměru. Zřizovatel nevydává pokračujícímu řediteli jmenovací dekret, neboť zákon v těchto případech nevyžaduje, aby proběhlo nové jmenování. Lze však doporučit, aby zřizovatel vydal řediteli o změně trvání pracovního poměru potvrzení, obdobně jako tomu bylo v případě automatického prodloužení „funkčního období“ a pracovního poměru v důsledku nevyhlášení konkursu podle dosavadní právní úpravy. Potvrzení může mít například následující podobu:

Obec ... (hlavička)

V... dne května 2015

Č.j.: ...

Potvrzení

Obec ... potvrzuje, že Jan Novák, narozen dne..., bytem..., je v souladu s § 166 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, od ředitelem Základní školy ..., se sídlem..., IČO:.... Od 1. května 2015 je dle přechodného ustanovení čl. II bodu 8 zákona č. 82/2015 Sb. v pracovním poměru na dobu neurčitou.

.....

Pavel Kraus
starosta obce ...

razítko

Změna trvání pracovního poměru na dobu neurčitou nastává ke dni účinnosti předmětných ustanovení zákona č. 82/2015 Sb., tj. k 1. květnu 2015. Z důvodu jednoznačnosti potvrzení obsahuje také informaci o tom, k jakému (předchozímu) datu byl ředitel jmenován do své funkce.

V případě ředitelů škol a školských zařízení převedených do režimu pracovního poměru na dobu neurčitou platí, že jde o ředitele jmenované podle § 166 školského zákona, ve znění předmětné novely, přičemž **dobu trvání dosavadního pracovního poměru na dobu určitou se započítává do období 6 let výkonu práce na vedoucím pracovním místě ředitele**. To má vliv na dobu šestiletého funkčního období a také na okamžik, k němuž zřizovatel bude moci vyhlásit konkurs na vedoucí pracovní místo ředitele. Šestileté funkční období tedy neběží ode dne „překlopení“ ředitelů do pracovního poměru na dobu neurčitou (1. května 2015), ale ode dne, ke kterému byl ředitel školy či školského zařízení jmenován do své funkce.

Rozhodování ve správním řízení (§ 165 odst. 2 a § 183 školského zákona, přechodné ustanovení)

Novela reflektuje závěry judikatury, dle nichž je **rozhodování o právech a povinnostech dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních správním rozhodováním bez ohledu na zřizovatele** (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. 1 As 53/2011, „MŠ Sion I“, uveřejněný pod č. 2437/2011 Sb. NSS). Došlo tak k vypuštění omezení zákonného výčtu věcí rozhodovaných v oblasti státní správy (§ 165 odst. 2) na školy a školská zařízení, které zřizuje stát, kraj, obec nebo dobrovolný svazek obcí (tedy na veřejné školy a školská zařízení). Samotný výčet v § 165 odst. 2 se však nemění a ministerstvo nezastává názor, že by ve zde neuvedených věcech měl být striktně vyžadován postup podle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

V návaznosti na uvedenou změnu se **rozšiřuje příslušnost krajských úřadů rozhodovat o odvoláních** proti prvoinstančním rozhodnutím v těchto věcech i na školy a školská zařízení ostatních zřizovatelů (tedy na soukromé a církevní školy a školská zařízení).

Přechod na novou úpravu je řešen pravidlem, podle něhož se **dosavadní správní řízení** ve věcech uvedených v § 165 odst. 2 vedená ředitelem školy nebo školského zařízení, jehož zřizovatelem není stát, kraj, obec nebo svazek obcí, která nebyla pravomocně skončena přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (tedy před 1. květnem 2015), **dokončí podle dosavadních právních předpisů** (čl. II bod 10 zákona č. 82/2015 Sb.). Orgánem příslušným k rozhodnutí v odvolacím řízení je v těchto případech správní orgán (ministerstvo nebo krajský úřad), který danou školu či školské zařízení vede ve v rejstříku škol a školských zařízení (s ohledem na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. 1 As 160/2012, „MŠ Sion II“, uveřejněný pod č. 2812/2013 Sb. NSS).

Financování činnosti škol a školských zařízení podle zákona č. 306/1999 Sb.

Novela zákona č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů, řeší stávající nejasnosti v pravidlech posuzování podmínek pro uzavření smlouvy o poskytnutí (zvýšení) dotace.

Doposud nezřetelná **povaha lhůty** pro předložení žádosti o uzavření smlouvy o poskytnutí dotace je novelou **výslovně označena jako propadná** (§ 3 odst. 2). Není-li žádost podána ve lhůtě, je dán důvod pro neuzavření smlouvy ze strany krajského úřadu.

Napříště je rovněž jednoznačně stanoveno, že **pro nový obor vzdělání není potřeba provádět v prvním roce jeho uskutečňování inspekční činnost** (§ 5 odst. 3 písm. b)). Podmínka alespoň průměrných posledních výsledků hodnocení České školní inspekce a rovněž podmínka, dle které poslední protokol o kontrole prováděné Českou školní inspekcí neobsahuje zjištění závažných porušení platných právních předpisů, se **nově vztahuje na příslušnou školu (druh školy) nebo školské zařízení jako celek**.

Prodlužuje se rovněž lhůta pro předložení inspekční zprávy u nových škol (§ 5 odst. 6), která je dosud stanovena tak, že inspekce musí proběhnout de facto v prvním pololetí školního roku, v němž škola zahájila činnost. Podle nové právní úpravy lze doložit splnění podmínek podle § 5 odst. 3 písm. b) zákona až do 31. srpna s tím, že krajský úřad uzavře smlouvu o poskytnutí dotace do 15. září.

Konečně je řešena doposud nedostatečná **úprava kontinuity podmínek pro zvýšení dotace v případě převodu činnosti školy na jiný subjekt**. Dojde-li k plnohodnotnému převodu činnosti včetně materiálního a personálního zázemí do již existující školy v jiném právním subjektu, budou podmínky pro zvýšení dotace splněné pro převáděnou činnost zachovány (§ 5 odst. 4 a 5).

Změny jsou účinné již od 1. května 2015.